

מי מריבה מתרגם בבלי כבוד

אהרון אמיר, בעבר נושא כליו של **יונתן רטוש**, אבי התנועה הכנענית ובהווה מתרגם בעל הספקי-שיא של תרגום, הוא דמות שנוייה במחלוקת בעולם הספר הישראלי. אם בעבר הרחוק בנה לעצמו אמיר אמינות לא מבוטלת בעריכת הריבועון קשת, הרי שבשנים האחרונות אין לו כתרם של ממש שבכוחם להוסיף לו כבוד כלשהו.

התרגומים שאותם מנפק אמיר למדפי חנויות הספרים, רחוקים מלהיות מלאכת-תרגום שכוחה להרטיט את ליבות הקוראים. אחד מעשרות הספרים שאמיר תירגם כאחרונה, הוא סיפור המעולה של פרדריק גרינפלד, נביאים בבלי כבוד. שזכה לביקורת נלהבת במדור זה (כאשר התרגום לא סבל מסחרי-עודף לשוניים של כנענות אמרית, כנראה בשל עריכתו הקפדנית של עורך הסידרה **אהוביה מלביץ**).

אך מאחורי נביאים בבלי כבוד מסתתר יסופר אודות מתרגם בבלי כבוד. יום אחד קיבל יעקב גרינפלד, מתרגם ירושלמי, שהתמחה בתרגום מגרמנית לעברית (מות וירגיליוס של הרמן ברוך, ועוד יצירות שעליהן הוא שוקד) מעטפת-דואר, שעליה נכתב הוועד הציבורי הישראלי לעזרת לבנון.

כאשר פתח גוטשלק את המעטפה, מצא מיכתב על נייר-הימיתבים הפרטי של אמיר, ובו בקשה

אהרן אמיר

ח"א, 28.6.81

מר גוטשלק הנכבד,

סל נחן יונתן ספרים ספר לי שאתה מתרגם בעברית, או שכבר פירגמת, אח "מות וירגיליוס" להרמן ברוך.

אני פונה אליך מפני שכספר אחר שחירגמתי כימים אלה, "נביאים בבלי כבוד", המחאר את גורלם של אנשי-רוח יהודים-גרמנים שהתייחסו ממולדתם, מופיעות כסיום, ובנוסף אנגלי, כמובן, (20-30) הסדרות האחרונות של הרמן ברוך של הרמן ברוך.

חירגמתי אותן כפי שחירגמתי, אך אהיה שקט הרבה יותר אם אוכל להסתייע, לשם בקורת וליתר כסחון, בנוסף העברתי שנתח אתה לשורות הללו - אם אמנם כבר הגעת אליהן. ואם אחליט להביא איתו כלשוננו, ודאי שאביע תודתי על כך בשולי הכתוב.

ובכן: אם יש בידך לשלוח לי צילום או העתקה של קטע המיוס, אדרכה. שלך בנאמנות,

מזי תירגם את "מות וירגיליוס"?
מוטר תרגומים כנעני

לקבל את הנוסח העברי המתורגם של השורות האחרונות של ברוך (ראה גלויה). גוטשלק, בתמימותו, שיגר לאמיר את התרגום המבוקש, בתיקוה שאהרון אמיר יזכור את הבטחתו מאותו מיכתב. ויביע את תודתו על כך, בשולי הכתוב.

כמה שבועות מאוחר יותר זכה גוטשלק לקבל צילצול שלפון מאהרון אמיר. אמיר הודה על התרגום, ובישר לו שיכניסו כלשוננו בגוף תרגום סיפורו של גרינפלד.

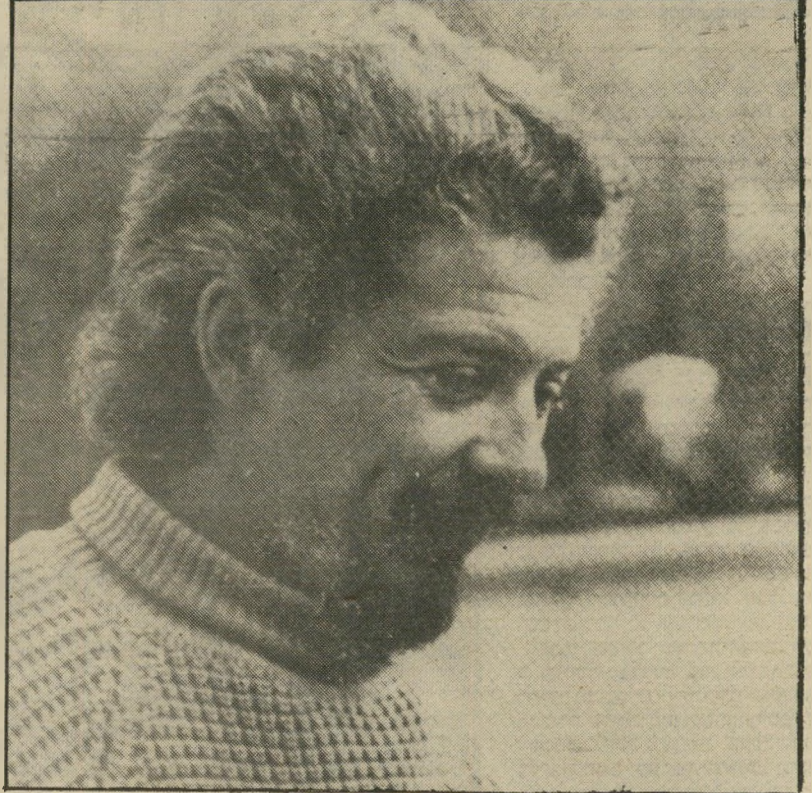
בימי ירד הספרים הבין-לאומי סייר יעקב גוטשלק בינות לדוכניו הרבים, עד שהתעכב בדוכנה של הוצאת עם עובד. הוא נטל לידיו את נביאים בבלי כבוד של גרינפלד, בתרגום אהרון אמיר, וחפיש אחר תודתו של אהרון אמיר. אלא שהתודה לא נמצאה. גוטשלק מצא לעומת זאת את נוסח התרגום שלו לשורות המסיימות את מות וירגיליוס. אכן, גם זה מוסר מתרגמים כנעני. כל שניתן להוסיף הוא שורת הסיום של אותו תרגום ממות וירגיליוס בתרגום גוטשלק ובחתימת אמיר: "האין מילא את הריק והיה ליקום?"

מוטב לו לאהרון אמיר, שלפני הקמת הוועד הציבורי הישראלי לעזרת לבנון ידאג לגנו, ויקים ועד ציבורי להגנת טוהר העט של המתרגמים. מדור זה פתוח לתגובות של אהרון אמיר.

ומשישתכרו מנאצים זה את זה בגלל סטאלין שמראבא מעריץ אותו הבן מחרפו בלי הרף... אחד משיאי הספר, הוא סיפור על אלכוהוליסטים, בני קולחוו, שבשיא תשוקתם למשקה ובחיסרון הכיס שלהם, הם מוציאים מהמסתור תותח שהגרמנים הותירו בעקבותיהם במלחמה העולמית השנייה, ובעזרתו הם מבצעים מעשה שהמחבר מתאר במילים אלה: "היה זה מטח מבדעי על הצרפניה! הרם סינה, חר בקיר - מטח רוחבו. הזבנית מרוב סחד נפלדה על הריצפה, והקונים אף הם... רץ טוויחצי, תפס בקבוקים מבעד לסירצה - שניים בידים - ושניים בכיסים - והגיים שלח מעל לצרפניה מטחי שרסנל בזה אחר זה. שהאנשים לא יוכלו להרים ראש. את כל הפגזים כילה - אין עוד... ואו הקולחוו כולו ניכנס לאימת מלחמה."

של כתביהם בעברית, למרות שאלה לא ראו אור בעברית-המועצות לא בשל יהדות מחבריהם, אלא בשל רמתם הירודה.

ספר שונה מכל אלה הוא סיפורו של הסופר פליקס קנדל אזור הנופש או 15 יממות להיירהורים. ספר זה הוא תיאור חוויית כלא רוסי, המתארת בעט של סופר אמן. ספר זה מגלה לקורא הישראלי את עולמם של תושבי כלא סובייטי סנטוריום, מעבר לסיסמות ולפלקטים רדודים. קנדל מצליח לתאר את ברית-המועצות של שנות השבעים מבעד לסורגי הסנטוריום: גם את כספך ישלו ממך. הלא באן בין כך ובין כך אין מה לקנות. באן יאבילוך וישקך ואף לישון ישביבך. וגם את הסיגריות ישלו. העישון מזיק לבריאות. וגם את העיתונים ואת הספרים. לבל תשחית את העיניים. וגם את הפכניים ואת הסיכות: שלא תיחחך. הם וחלילה!

סופר-עולה קנדל ערומים על שולחן המפקד

אזור הנופש הוא ספר של הומור כואב ודרשיכותבי, שבאמצעותו מצליח קנדל להציג לקורא את כאב החיים הרוסי האמיתי, בלא לגלוש לפלקטיות פוליטית. ספר מומלץ יחיד מתוך מבול של ספרים מפרי עטם של עולים מכרית-המועצות שעלו ארצה בשנים האחרונות.

וגם את סינקס הטלפונים: באן אין טלפונים. גם את תמינתה של אהובתי-נפשך. כדי שלא תתגעגע..."

בסארקום מתאר קנדל את חוויית הכלא שלו באמצעות שירים, פיזמונים וכותרות פרקים. את צריף-המעצר (בית שממנו הוצא כל דבר מיותר) מתאר קנדל בין השאר כמקום אשר - במשך עשר השנים האחרונות עברו דרכו כמאה אלף מבני מוסקבה! ולעומת זאת "התא" - זהו מקום שבו יושבים האסירים. יותר נכון, לא יושבים. כי אם שוכבים."

שירה

מרובעים

בעיר נישאפור בפרס חי בין השנים 1034 עד 1130 מלומד ומשורר בשם **עומר כיאם** ("עושה האוהלים") שנתפרסם כמתמטיקאי והוגה-דיעות. אחד מחיבוריו באלגברה הקשים שבהגדרות אויסקלידס העמידו אותו בין חשובי החכמים שבימי הביניים.

אך את מעמדו בנצח התרבות רכש כיאם 280 מרובעים שחיבר. המרובע (הרובעיה), הוא צורת שיר פרסית מקורית. שיר בן ארבע שורות, שלאשונה, לשנייה ולרביעית. שבו אותה החריזה. בכל שורה 11 עד 13 הברות.

לעברית תורגמו המרובעים בכמה תרגומים, ביניהם תרגומו של **זאב** (ולארימיר) ז'בוטינסקי, **בנציון בנשלום** ואחרים. כאחרונה ראה אור בעברית תחת הכותרת גילגולי

עומר ך כיאם ואדווארד פיצגראלד - גלגולי מרובעים; עברית רפאל הלוי איש לונדריש; 63 עמודים (כריכה רכה - פורמאט מיוחד).

קנדל משרטט את רמויות היושבים בסנטוריום, בווידיהם, המעניקים מימד של אמינות לתיאור הכלא הסובייטי, והאנסורדים שלו, ככלא של תכרה טוטאליטרית: אצלה, בחורים, יש שלושה אזנוטים. את כלם במחנה עשיתי - הכיצד - פשוט מאוד... ניניקה מגיעה, ייש מביאה. והמפקד, תמורת הייש, מפנה לי את לישבתו. ולכל הלילה. אנו עירומים בביתם היוולדנו, על גבי שעונית השופה, מתחת לתמונתיהם של המנהיגים. אנו משתדלים, המנהיגים מלמעלה מביטים, ועל הברזה סיממה: 'בדרך נבונה בחרתם, חברים!...'

דמות אחרת מתוארת כנדלסור ומורד נדרכי אביו, אב וכן שהאלכוהול מביאם לניגוד מפליא:

של מאמר כלי חרס: בהודש אב, בתשעה. עת פנותו / אני צופה לכוכבים לצאתו / בבית יוצרו, ואין איש מלברי / ושם כלים סדורים, איש ואשתו... ראה סלא בכלם - זה דברו / יפרש פיו. וזה אילם בחמורו; וביניהם קצר רוח יצעק / זימי יוצר וזימי נוצר יצרו... וענה לו חברו כך - ילמה / אדמה לעפר גלמי גלומה? / כלום צייר בחכמתו למען / ורקע הוא עפרי לאדמה? ... ואמר השלשי, מזי יבל / כנבל כוס ששוננו? לא יבלבל / כלי חמדה יצרו כי אהבו: / היתרגו וגם ישחית לחבל? ... ולא ענו, ונשמע קל בכדים, / כלי כעור, שרוע הצרדים, / לגבנוני חברים ילענו בי: / הוד יוצר - אחזה רעידים? ... ויש אומר: ריכילי עם משימים / לסונדקי פני עשן ואיימים, / ואותנו באש יבחן - ואין זה: והוא רחום ושלום ורב נעימים... הדבר אחרון מתוך אנתה, / אני יבש כחרש כוס שכחה, / ונמלאתי כמו מאז עסיסי - אזי אדע רפואתי בטוחה..."

מרובעים* נוסח חדש ומרתק, המבוסס על תרגומו הנודע של המשורר האנגלי בן המאה ה-19 **אדווארד פיצגראלד** (אגב, תרגומו של פיצגראלד לאנגלית, הוא זה שהעניק למרובעים את חשיבותם בשירה העולמית). המהדורה העברית החדשה, בניגוד לקודמותיה, מבוססת על תרגומו של אדווארד פיצגראלד, והיא נעשתה בידי **רפאל הלוי**, איש לונדריש (לונדון, כפי שמופיעה בספרים עבריים מימיה-ביניים), מתרגם בלתי-ידוע. תרגומים אלה מרגשים ברגישותם, וברגישות המתרגם לרובדי השפה העברית. כבר כמרובע הראשון כתוב. **לבוך עור; כבר זרק הצצר / בספל ליל ובלכוכב הסיצו, / וממזרח הלא העיר ביקוש / ומיגדל עזז ליכוד בהניצור?** מול כל שורה מופיע הנוסח האנגלי של פיצגראלד.

הקריאה בגילגולי מרובעים אלה מרגשת בניקיונה השירי והלשוני: **בלב אדם אשר ניכסף וכמוס / בהשיגו למר נהפך זלמס; / ואם יצאח ברגע, אז ברדת / במידבר מן, דהם שמש וגמס.** גם אחד מרובעי היין: **ירידים נחמדנים נאהבים / זמן דרך בסורה כענבים, / כבר שתי זמצי כוס בריכה / ואיש איש אל מנחתם גנובים.** יש בתרגום חדש זה משום חוויה שירית מרתקת. חוויה שניתן לקבלה במרובעי הפתיחה

מאת דן עומר